

Spor Sosyolojisi, Sosyalleşme ve Sosyal Bütünleşme

Ferhat Aktaş¹

Özet

Küreselleşmenin etkisiyle modern insanın yaşamında daha fazla yer edinmeye başlayan spor, günümüzde sosyal hayata direk etki eden toplumsal bir olgudur. Çeşitli branşlar ve yapılan küresel bazlı etkinliklerle insan hayatında kazanmış olduğu yerini giderek arttırmakta ve sağlamlaştırmaktadır. Kitle iletişim araçları sayesinde modern yaşamda hem seyredilerek hem de kitlesel olarak icra edilerek geleneksel toplumların ötesinde tüm toplumsal sınıfların spora katılımı direk ve dolaylı olarak gerçekleşmiştir. Sporun, sosyoloji bilimi açısından toplumsal kurallar sistemini ve yasalarını, toplumun sporla oluşturduğu ilişkiyi, sporun insan davranışı üzerine etkisini incelemek ve araştırmak, spor sosyolojisi için önemli olmuştur. Sosyoloji biliminin bir alt disiplini olarak kurulan spor sosyolojisi, sporun insan hayatındaki yeri ve işlevi, sosyal kurumlarla ilişkisi ve toplumsal işlevleri ile ilgilenmiştir. Sosyalleşme kişinin toplum içerisindeki gelişimini, bulunduğu topluma aidiyetini ve toplumun bir parçası oluşunu hissettiği süreci tanımlar. Grup dinamikleri, bu süreçleri ve davranışları anlamaya adanmış araştırma alanını tanımlamak için kullanılan genel bir terimdir veya daha spesifik olarak, grupların doğası, gelişim yasaları ve bireylerin diğer gruplarla ilişkileri hakkında bilgi vermektedir. Bireyler ile bağlı oldukları gruplar arasında da aynı ahenk, uyum ve benzerlik söz konusudur. Burada benzerlikten kasıt, kişilerin aynı karakteristik özelliklere sahip olmasıdır. Durkheim, küçük bir toplum içinde tüm bireylerin ortak benzerlik özelliklerinin meydana getirdiği uyumu mekanik dayanışma olarak ifade etmiştir. Toplumun inançları, örf ve adetleri, değer hükümleri gibi sosyal değerler binanın tuğlalarını birbirine bağlayan harç görevi görürler. Kültürel entegrasyon anlamında da sporun etkisinden faydalanmak olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Uluslararası müsabakalarda sporcuların birbirleri ile kaynaşması ve farklı kültürleri tanıyarak centilmen bir şekilde sportif faaliyetlere katılmaları onların farklı kültürlerle daha saygılı yaklaşmasını, farklılıkları kabul etmesini, vizyonlarının gelişmesini sağlayacaktır. Spor bireyin; kültürü farklı, inancı farklı, düşüncesi farklı insanlarla karşılıklı etkileşimde bulunmasını ve bu yolla kendi dar

1 Öğr. Gör., Onsekiz Mart üniversitesi, ferhataktas@comu.edu.tr, Orcid: 0000-0003-0010-5876

dünyasından kurtularak daha geniş çevrelerde yer ediniş sosyalleşebilmesine, olumlu katkıları sunmaktadır. Spor yalnızca sportif aktivitelerde yer alanlarla değil izleyiciler arasında da önemli bir etkileşim aracıdır.

Spor

Latince "Oyulanmak, uzaklaşmak, birbirinden ayırmak" anlamlarına gelen spor sözcüğü temel anlamı harici farklı anlamlarda da kullanılmaktadır (Kutbay, 2022). Spor kavramı bireylerin fiziksel ve psikolojik ve sosyal olarak sağlıklarını dahil oldukları toplumla uyum içerisinde koruma altına almaktır (Hünük ve Demirhan, 2003). Akkaya (2022)'ya göre bu kavram toplumların olduğunu gibi yansıtılmasına olanak tanımaktadır.

Durmaz (2020)'a göre spor, farklı kültürlerin ve toplumların yaşam sahalarında çok çeşitli olarak orta çıktığı için tek bir türe ve tek bir tanıma sahip olması düşünülemez. Her toplumu tanımlayıcı spor etkinliği olabileceği gibi, tanımı da toplumun spor etkinliğine bağlı olarak değişiklik gösterir.

Sporu tanımlarken, geçmişten günümüze farklılaşan kültür gibi spor da çağın siyasi ve sosyal yapısının dönüşümüne ayak uydurarak hem bünyesinde barındırdığı etkinlikler genişlemiş hem de ona atfedilen tanımlar çeşitlenmiştir. Bununla birlikte, geçmişteki spor düşüncesiyle günümüz küresel dünyasındaki spor düşüncesi de değişiklik göstermiştir.

Küreselleşmenin etkisiyle modern insanın yaşamında daha fazla yer edinmeye başlayan spor, günümüzde sosyal hayata direk etki eden toplumsal bir olgudur. Çeşitli branşlar ve yapılan küresel bazlı etkinliklerle insan hayatında kazanmış olduğu yerini giderek arttırmakta ve sağlamlaştırmaktadır. Kitle iletişim araçları sayesinde modern yaşamda hem seyredilerek hem de kitleler olarak icra edilerek geleneksel toplumların ötesinde tüm toplumsal sınıfların spora katılımı direk ve dolaylı olarak gerçekleşmiştir. Profesyonel olarak yapılan seyirlik spor kitle iletişim araçlarıyla takip edilirken; amatör olarak yapılan spor ise imkanlar çerçevesinde ya para verilerek spor salonlarında yapılmakta ya da devlet imkanıyla oluşturulmuş spor yapmaya uygun saha veya spor alanlarında sağlık, rahatlama, dinlenme amaçlı gerçekleştirilmektedir. Akkaya'ya göre spor, ilk çıkış düşüncesinin çok ötesinde bir amaçla statü belirleyen, toplumsal ilişki oluşturan ve ekonomik anlamda gelir sağlayan ve modern toplumun ideolojisini yansıtan bir araç haline dönüşmüştür (Akkaya, 2015).

Kitlelere ulaşarak küresel bir kimlik kazanan spor, aynı zamanda ekonomik bir boyut da kazanmıştır. Küresel ölçekli büyük şirketlerin tekelinde spor yatırımları yapılmış, kulüpler kurulmuş, kaynaklar yaratılmış ve spor küresel bir pazara dönüşmüştür. Sporun bu iştah kabartan ekonomik yönü

beraberinde spor aletleri, ekipmanları, giysileri gibi sporun yapılmasında aracı olan bir tedarik pazarı da oluşmuştur. Artık insanlar evde spor yapmaya uygun ekipmanlarla diledikleri zaman spor yapabilir imkana sahip olduğu düşünülmektedir (Çakır, 2014).

Spor Sosyolojisi

Sporun geçmişten günümüze olan tarihsel yolculuğu ve gelişimi, toplumsal hayatta ekin hale gelmesi, ekonomik, siyasi, sosyal, psikolojik ve biyolojik konularda etkili bir olgu haline dönüşmesi, sosyolojinin ilgisini çekmiş ve sosyolojinin en genç alt dallarından biri olarak hem sosyoloji bilimine hem de beden eğitimine katkı sağlamıştır. Sporun yeni bir araştırma sahası olarak spor sosyolojisinin oluşmasına zemin hazırladığı belirtilmiştir (Dever, 2013).

Spor sosyolojisinin ortaya çıkış nedenlerinden biri, sporun sosyal hayatta bir etki alanı yaratması ve sporun yarattığı etki alanı üzerine bilgi ve teoriler üretmesinden kaynaklanmaktadır (Sivri, 2022). Sporun, sosyoloji bilimi açısından toplumsal kurallar sistemini ve yasalarını, toplumun sporla oluşturduğu ilişkiyi, sporun insan davranışı üzerine etkisini incelemek ve araştırmak, spor sosyolojisi için önemli olmuştur. Sosyoloji biliminin bir alt disiplini olarak kurulan spor sosyolojisi, sporun insan hayatındaki yeri ve işlevi, sosyal kurumlarla ilişkisi ve toplumsal işlevleri ile ilgilenmiştir (Yetim, 2000). Toplumsal bir olguya dönüşen sporun içine nüfuz eden ekonomi, siyaset, din, hukuk, ticaret gibi alanların etkisini incelemek ve teorik açıklamalarda bulunmak için gerekli görülmüştür.

Spor sosyoloji kurumlaşarak, günümüzde akademik yaşam içinde, spor eğitimi dersi verilerek öğrenilmektedir. Özellikle üniversitelerde spor yöneticiliği, beden eğitimi öğretmenliği, rekreasyon gibi bölümlerde, spor alanında uzmanlar yetiştiren üniversitelerde, spor sosyolojisine yer verildiği vurgulanmıştır (Çakır, 2014).

Sosyalleşme Kavramı

Sosyal (social) kelimesi Fransızcadan dilimize girmiş olan bir kelime olduğundan köken olarak Latin dillerini incelememiz gerekmektedir (Kaya, 2020). 14. yy. orta dönem Fransızcasında sıfat olarak “arkadaşlık, hoşgörü” anlamında kullanılırken, isim olarak “müttefik, ortak” kelimelerinin karşılığı olmuştur. Kök olarak Latincedeki “socialis” kelimesinden geldiği ve “birleşmiş, başkaları ile yaşam” anlamında kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Latincedeki yoldaş, takip eden anlamına gelen “socius” kelimesi ile de ilişkisi

vardır. Kelimenin kökü “sequel” kelimesine benzer olan ve esas olarak “ta-kip” manasına gelen “sequi” kelimesine dikkat çekmektedir.

Sosyalleşme kişinin toplum içerisindeki gelişimini, bulunduğu topluma aidiyetini ve toplumun bir parçası oluşunu hissettiği süreci tanımlar. Kaya (2020) sosyalleşme sürecinin yardımıyla, yeni doğmuş insanların cahil hayvanlar ve uygar olmayan yaratıklar durumundan, sosyal sistemin normal insan üyeleri durumuna geldiklerini belirtmektedir. Toplum ve bireyin arasında kurulan bağ olarak da ifade edilebilir. Bu iki bağ arasındaki ilişki bireyin sosyalleşmesine büyük etki etmektedir. İnsanoğlunun dünyadaki yaptığı ilerlemeler, gelişmeler ve dünyada neden olduğu değişimler büyük ölçüde hem başkalarıyla birlikte olma isteği hem de çok sayıda insanla değişik şekillerde etkileşime girmesinden kaynaklanmaktadır (Freedman, Sears ve Carlsmith, 1989).

Sigmund Freud’a göre sosyalleşme “bireyin çevresinden ve benliğinin davranışsal örneklerinden esinlenen kültürel değer ve normların ilişkilendirilmesi” olarak açıklanabilir. Birey, grubundaki diğer insanlar ile etkileşime girerek, sosyal grubunda geçerli olan davranışları ve alışkanlıkları öğrenerek toplumsal varlığa ulaşır. Birey yaşadığı bu süreçler ile toplumun bir parçası haline gelir (Bogler ve Somech, 2002). Kavram olarak sosyalleşme, “kişilerin çocukluklarından toplumsal hayata etkin bir şekilde katılıncaya kadar geçen süreç” olarak tanımlar ve “oluşan toplumsal kültürün diğer kuşaklara iletilmesini sağlayan, en küçük birim olan aile ile başlayan, bireylerin dahil oldukları toplumun gelenek, görenek, örf, adet, din, değer, beceri ve bilgisini kazandıkları süreç” olarak açıklanır (Badawi, 1986). Sosyalleşme; kültürel açıdan örgütsel kültürün erdem ve kurallarının iletildiği, sistem yaklaşımına göre mevcut sisteme dıştan içe doğru bir geçiş, insan kaynakları açısından iş görenlerin verimliliklerini öğreterek ve görevlendirerek artmasının sağlandığı, postmodern yaklaşımlar açısından ise belirli bir çerçeve içinde uyum gösterebilme süreçleridir (Bulut, 2018).

Spor ve Sosyalleşme

Aksoy (2022b)’a göre toplumlar üzerinde meydana gelen gerek tarihsel gerekse de sosyolojik gelişmeler spor alanında da kendisini göstermektedir. Sporda grup süreçleri ve grup davranışları, performans sonuçları ve oyuncunun bireysel refahı açısından oldukça önemlidir (Kutbay, 2022). Grup dinamikleri, bu süreçleri ve davranışları anlamaya adanmış araştırma alanını tanımlamak için kullanılan genel bir terimdir veya daha spesifik olarak, grupların doğası, gelişim yasaları ve bireylerin diğer gruplarla ilişkileri hakkında bilgi vermektedir (Carron ve Eys, 2012). Bu tanımın sürekli kullanımının

nedeni, grup çalışmalarının farklı yönlerini tanımlama biçimidir. Bununla birlikte, bu bilgi, yalnızca bir “grubu” neyin oluşturduğunu tam olarak anlamak için yararlıdır. Carron ve Eys (2012), bir bireyler koleksiyonunun bir grup olarak sınıflandırılmasına izin veren beş faktörü özetlemektedir. Birincisi, grup üyelerinin ortak bir kaderi paylaşması gerektirir.

Bir üyeyi etkileyen şeyler diğer üyeleri de etkilemelidir. İkincisi, üyelerin grubun varlığından karşılıklı olarak yararlanmaları gerektirir. Yani grup üyeliği ödüllendiricidir. Üçüncüsü, bir tür sosyal yapının mevcut olması gerektirir. Bir grubun var olabilmesi için, üyelerin rastgele bir bireyler topluluğu için önemsiz olacak grup rolleri veya normları hakkında bir anlayış geliştirmiş olması gerekir. Dördüncü gereklilik, kaliteli etkileşimlerin (yani grup süreçlerinin) varlığıdır. Örneğin, etkileşimler doğrudan grup üyeleri arasında (başkaları aracılığıyla değil) gerçekleşmeli, bir süre boyunca var olmalı ve etkileşime dahil olan bireyleri etkilemelidir. Son olarak, beşinci gereklilik, üyelerin kendilerini bir grup olarak kategorize etmeleridir. Özellikle, her üye kendi kolektifinin bir grup olduğuna inanmalıdır (Kleinert, ve diğerleri, 2012).

Gruplar, grup sürecinin hemen hemen her yönü üzerinde güçlü bir etki yaratan karmaşık bir çevresel bağlamın içine yerleştirilmiştir. Bu karmaşıklık nedeniyle, bu bağlamın fiziksel, kişisel, görev ve sosyal olmak üzere birden çok ortam olarak görülmesi gerektiği belirtilir. Fiziksel çevre, somut ve açık olan maddi yönleri temsil eder. Soyunma odalarının mekânsal düzenlemesi, fiziksel ortamın bir örneğini temsil eder. Kişisel çevre, her bireyin gruba getirdiği benzersiz özelliklerin (ör. Yaş, cinsiyet, zekâ, kişiler arası yönelim) ve bu özelliklerin bireyin davranışlarını ve diğer grup üyelerinin davranışlarını ne ölçüde etkilediğinin bir yansımasıdır. Grubun hedefleri ve bu hedeflere ulaşmak için gerekli olan özel eylemler görev ortamını oluşturur. Sosyal çevre, bu ortamı, üyeler bir araya gelip etkileşim kurmaya başladıktan sonra kurulan kişilerarası ilişkiler olarak tanımlanır. Bu etkileşim süreci açısından, bu gözden geçirme, grupların sosyal çevresini yansıtan ve aynı zamanda grup süreçleriyle ilgili bilgilerimize ekleme potansiyeline sahip temsili yapıları dikkate alır (Martina, Bruner, Eys, ve Spink, 2014).

Sosyal Bütünleşme Kavramı

Çağlar (2020)'a göre ikinci Dünya Savaşı sonrasında sosyal bütünleşme kavramının üzerinde önemle durulmuştur. Özellikle savaş sonrası, Avrupa ülkeleri savaşın olumsuz etkileri ortadan kalktıktan, ekonomi alanında ferahlama başlayınca, ekonomi dışı alanlarda tezahür eden değişiklikleri görmeye başlamışlardır. Maddi anlamda gelişme gerçekleştiği halde, toplumda sosyal

ve kültürel olarak negatif anlamda değişimler, bakışları bu alana çevirmiştir. Sosyal hayatta gözükken ve bireylerde etkisini artıran bireylerin birbiri ile iletişimde zayıflama, fertçi ve faydacı davranışlar, saldırganlık, intihar, anomi, boşanma oranlarındaki artış, sınıf ve grup şuurunun milli şuurun önüne geçmesi, fert ve toplumu karşı karşıya getirme amaçlı özgürlükçü yaklaşımlar, etnik ve mezhep çatışmalarının kullanılması, sosyal bütünleşme kavramının daha fazla önem kazanmasına olanak tanımıştır (Erkal, 1996).

Sosyal bütünleşme kavramı, farklı çalışmalarda bilim insanları tarafından çeşitli şekilde ifade edilmeye çalışılmıştır.

Sosyal bütünleşme, toplumu oluşturan bireylerin, sosyal grupların ve sosyal kurumların ortak değerler ve hedefler doğrultusunda bir bütünlük oluşturup, devamlılığını olağan şekilde sürdürebilme halidir (Deliömeroğlu, 1998).

Sosyal Bütünleşme Türleri

Sosyal bütünleşme ile ilgili alan yazın incelendiğinde bu kavramın; normatif bütünleşme, fonksiyonel bütünleşme, mânâ etrafında bütünleşme ve mecburi olmak üzere dört ana grupta incelendiği görülmüştür.

Normatif Bütünleşme

Toplum ilişkilerinin normlar etrafında şekillenmesi durumunda, toplumsal ilişkilerde ahenkli bir şekilde gerçekleşecektir (Şanlıtürk, 2022). Bu süreçte kişilerin davranışları toplumsal kurallar çerçevesinde bütünlük bir yapı içerisinde seyredecektir. Bu sürece normatif bütünleşme adı verilmektedir (Hacıkeleşoğlu, 2016).

Normlar, değerler ve fikir üzerinde anlaşmayı sağlamaktadır. Bu sebeple, bir toplumda üyelerinin kendi kültürlerini üstün görüp tercih etmeleri grup içindeki sosyal kontrolü kuvvetlendirmektedir. Bireyin kendi nefesine karşı duyduğu saygı, kişiliğinin belirmesi yönünde nasıl etkili bir faktör oluşturursa, kendi grubunun kültürüne karşı duygusu da birleştirici bir unsur olmaktadır. Kültür taassubu bu sebeple bütünleşmede grup içi ilişkilerde olumlu etki yaparken, gruplar arası ilişkilerde ise, olumsuz etki yapmaktadır (Dönmezer, 1982).

Parsons, normatif bütünleşmeyi detaylı bir şekilde incelemiştir. Toplumsal değerlerin sosyal sistem yapısı kapsamında müesseseseleşmesi durumunda bu çeşit bütünleşme meydana gelmektedir (Çınar, 2007). Toplumda meydana gelen yüksek derecede bir normatif bütünleşme sosyal istikrarı dolayısıyla da sosyal sistemin sürekliliğini sağlamaktadır. Çünkü bu yolla, toplumda-

ki mevcut üyelerin sosyal normlar üzerinde ittifakı sağlanmış olacağı gibi, ayrıca bu normların nesilden nesile aktarılması ve gelecekteki nesillerin bu normlara göre hareket etmeleri de sağlanmış ve dolayısıyla sosyal sistem devamlılık kazanmış olacaktır (Yıldırım 2020).

Kişilerin sosyal normlara sahip olmaları, toplumun bir üyesi olmaları ortak kültürü taşımaları ile mümkündür. Bu da ortak kültürü öğrenme ve sosyalleşmeleri ile gerçekleşmektedir. Birey, kültürü toplumda hazır olarak bulmakta ve toplumun bütününe ait kültürün alıcısı konumuna geçmektedir. Kültür, sosyal bütünleşmenin çimentosudur (Ersoy 2018).

Başka bir taraftan, normatif bütünleşme sağlanmadığında, uyum farklı değer yargıları içinde sağlanmakta, kendisi dışındaki değer yargılarıyla ilişkisi ise, herkes için bağlayıcı hukuk kurallarıyla sağlanmaktadır. Yani buradan anlaşıldığı üzere, modern toplumlarda hukuk, değer yargıları düzenleyerek meydana gelen uyumsuzlukların çatışma halini almasını engellemektedir. Hukuk ve vatandaşlık şuurunun bir sistem ve kültür halini almadığı toplumlarda, norm ve değer farklılığı bütünleşme değil de çatışmaya neden olabilmektedir. Hukuk ve kültür bakımından millet olamamış; etnik, mezhepsel ve sınıfsal olarak bölmelere ayrılmış bazı Ortadoğu toplumları veya pek çok Afrika halkı bu duruma örnek olarak verilebilir (Yıldırım 2020).

Fonksiyonel / İşlevsel Bütünleşme

Ayrı ayrı kültürel unsurların birleşerek toplumu bir bütün olarak oluşturmaları ve fonksiyonel olarak bir araya gelmeleri bu bütünleşme türünü ifade etmektedir. Örnek olarak otomobil parçaları birbirine eklenmeyip bir yerde yan yana durdukları zaman mekânî birlik teşkil ederler. Ancak bu parçalar, monte edilip bir otomobil teşkil edecek şekilde birleştirildiğinde işleyen bir bütün meydana getirdiklerini söyleyebiliriz. Bu işleyen bütünden bir parça çıkarıldığında bütün bozulur ve istenilen faaliyet durur (Sancaktar, 2013).

Bireyler ile bağlı oldukları gruplar arasında da aynı ahenk, uyum ve benzerlik söz konusudur. Burada benzerlikten kasıt, kişilerin aynı karakteristik özelliklere sahip olmasıdır. Durkheim, küçük bir toplum içinde tüm bireylerin ortak benzerlik özelliklerinin meydan getirdiği uyumu mekanik dayanışma olarak ifade etmiştir (Özdil, 2017). Bu dayanışma, ortak değer ve inançların toplamıdır ve kişilerin ve grupların etkin bir şekilde iş birliği yapabilmelerini sağlamaktadır. Buna karşılık olarak, iş bölümünden ortaya çıkan dayanışma “organik dayanışma” olarak adlandırılmıştır. Organik dayanışmaya günümüzde fonksiyonel bütünleşme denmektedir (Dönmezer, 1982).

Mekanik dayanışmada kişiler, belirli davranış şekilleri altında, bir makinenin aynı işi yapan parçaları gibidirler. Mekanik dayanışma, kır bölgelerine özgü bir dayanışma iken, organik dayanışma gelişmiş bölgelerde veya gelişmiş toplumlarda meydana gelmektedir. İş bölümünün önemli olduğu alanlarda, herhangi bir alanda meydana gelen aksaklık diğer tüm çalışmalara da etki etmektedir (Şahin ve Coşkun 2009).

Aksoy (2022a)'a göre yaşamın devamlılığının sağlanabilmesi için insanların birtakım meslekleri yapmaları gerekmektedir. Toplumdaki iş bölümü, fonksiyonel bütünleşmenin gerçekleşmesi için tek başına yeterli değildir. İş bölümü, fonksiyonel bütünleşme için en zaruri etmen olmasının yanı sıra, yeterli olmayabilir. Bununla birlikte iş bölümünün dışında toplumsal bütünleşmeyi sağlayan değer, hüküm, kurum ve tedbirlerinde bütünleşmede rol alması gerekmektedir (Şimşek ve Şimşek 2013).

Şanlıtürk (2022)'e göre refah seviyesinin yüksek olduğu, insan ihtiyaçlarının daha iyi karşılandığı toplumlarda bütünleşme daha yüksek seviyede gerçekleşmektedir. Temel ihtiyaçların en iyi karşılandığı yere doğru bir akış gerçekleşmektedir. Çeşitli sıkıntılara rağmen Almanya'dan yurda dönmeyen Türkler, Fransa'yı kendi ülkelerine tercih eden Magripliler ya da Amerika'dan yeşil kart almak için mücadele veren çeşitli ülkelerden göçmenler, fonksiyonel bütünleşmenin somut belirtileridir. Refah ve gelişmişlik insanları doğduğu değil, doğduğu topraklarla bütünleşmeye itmektir. Modern toplumlarda ideallerden ziyade işlevler bütünleşmenin yönünü belirlemektedir (Özdil, 2017).

Mânâ Etrafında Bütünleşme

Şanlıtürk (2022)'e göre, Sosyo-kültürel bütünleşme tipleri arasındaki en mükemmel entegrasyon çeşidi mânâ etrafında bütünleşmedir. Mânâ etrafında bütünleşmede maddi birliğin yanı sıra manevi birlik de söz konusudur. Fonksiyonel olarak bütünleşmiş bir toplumla kültürün çeşitli unsurları arasındaki ilişki bir makinanın parçaları arasındaki ilişki kadar sıkıdır. Bu parçalardan biri kültürel sentezden çıkarıldığı hâlükârda toplum mekanizması felce uğrar. Ancak birbirine bu kadar sıkı bağlı parçalar arasında manevi bir birliğin olması gerekmez. Bir makinanın çarkları kadar birbirine karşı hissiz ve anlayışsız olabilirler.

Ancak, mânâ etrafında bütünleşmiş toplumlarda durum daha farklıdır. Bu tür toplumlarda ortak kültürel öğeler ve değerlerin meydana getirdiği öz, karakter ve pekiştirici anlam bakımından birbirini tamamlarsa, toplum sağlam bir yapı oluşturduğu için parçalanmaz ve varlığını sürdürür. Toplumun inançları, örf ve adetleri, değer hükümleri gibi sosyal değerler binanın

tuğlarını birbirine bağlayan harç görevi görürler. Bu sosyal değerler sarıntıya uğrar ve zarar görürse toplumda çözülme kaçınılmaz olur. Bir din ve millî idealin mânâ etrafındaki bütünleşmeyi sağladığına inanılır (Bilgiseven 1993).

Mecburi Bütünleşme

Mecburi bütünleşme, biraz daha tali ve iğreti bir bütünleşmedir. Temelde üç nedenle gerçekleşir. Bireyler özellikle ekonomik, güvenlik veya hürriyet sorunları yaşandığında, kendi toplumunu terk ederek bir başka toplumla mecburen bütünleşme eğiliminde olur. Çoğu zaman buradaki zorunluluğu belirleyen şey bireyin kendi algıları ve kararlarıdır (Güven, 2017).

Mecburi bütünleşme eğilimi, önce fonksiyonel sonra da normatif olarak, süreç içinde tam ve devamlı bir bütünleşmeye dönüşebilir. Aynı zamanda, dönemsel ve geçici de olabilmektedir. Şartlar, zaman, zemin, aktörler ve fırsatlar değiştiği zaman, bütünleşmedeki mecburiyet de değişmektedir. Yani buradan anlaşıldığı üzere bütünleşme, zamanla değişen dinamik bir süreçtir. Kişiler, eğer daha iyi bir alternatifleri yoksa kendi alt ve karşıt kültürlerinden koparak toplumun geneliyle bütünleşme eğiliminde olurlar. Dolayısıyla sosyal bütünleşme genel itibariyle faydacı ve mantıklı bir karar alma sürecidir. Mânâ birliği oluşturabilmiş toplumlar, diğer toplumlarla bütünleşme bakımından daima daha güçlü bir alternatiflerdir. Aksi takdirde, toplumsal, kültürel, işlevsel riskler ve tehditler barındırırken, böyle bir psikoloji içinde halkın çoğunluğu hatalı ve eksik olmasına rağmen kendi dinî ve millî kültürü içinde var olmayı tercih eder (Aydınalp, 2015).

Spor ve Sosyal Bütünleşme

Spor günümüzde özellikle gelişmiş toplumlarda oldukça önemli faaliyetler grubunda yer almaktadır (Şanlıtürk, 2022). Bu toplumlarda sportif faaliyetlerin pedagojik, toplumsal politik ve sağlık gelişiminde önemli rol üstlendiği fark edilmiştir. Bu alanlar spor sosyolojisinin ilgi alanına girmektedir. Dolayısıyla bireysel gelişimin her alanında spor oldukça önemli görevler üstlenmektedir (Voigt, 1998). a

Bireysel gelişimin yanı sıra özellikle dezavantajlı grupların topluma kazandırılmasında spor oldukça etkili bir faaliyet alanıdır. Bu açıdan spor sosyolojisi yabancı çalışanlar, aileler veya mahkûmların uyum sorunlarını spor aracılığıyla gidermeye çalışmaktadır (Voigt, 1998). Spor, toplumu birleştiren ve sosyalleşmeye katkısı olan bir güç olarak kabul edilmektedir (Küçük ve Koç, 2015).

Aksoy (2022c)'a göre spor, toplumun tüm özelliklerini olduğu gibi gösteren bir kavramdır. Gelişmiş toplumlar sporun bu işlevlerinin farkına vararak toplumdaki her kesiminin sportif etkinliklere katılımını desteklemektedir (Ulseth 2004). Bu anlamda İtalya'nın bazı bölgelerinde yolsuzlukla mücadelede spordan faydalanılması sonucu toplumsal refahın arttığı gözlemlenmiştir. Bu bölgelerde sportif kulüplerin sayısının fazla olması ve katılımın özendirilmesi suç oranlarını aşağıya çekmiştir (Duman ve Alacahan, 2010).

Kültürel entegrasyon anlamında da sporun etkisinden faydalanmak olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Uluslararası müsabakalarda sporcuların birbirleri ile kaynaşması ve farklı kültürleri tanıyarak centilmen bir şekilde sportif faaliyetlere katılmaları onların farklı kültürlere daha saygılı yaklaşmasını, farklılıkları kabul etmesini, vizyonlarının gelişmesini sağlayacaktır. Spor sayesinde gelişen sorumluluk yüklenme, rolleri belirleme hoşgörü ve yeteneklerinin farkına varılması özgüven duygusunu geliştirecek farklılıklara saygılı olmayı besleyecektir (Matteucci, 2017).

Diğer yandan sportif etkinlikler gruplara arası iletişimi ve grubun uyumunu olumlu yönde etkilemektedir. Bununla birlikte sosyalleşmeye de katkı sağlayacaktır. Grup içerisinde uyum akademik başarı, arkadaşlık, dostluk, paylaşım, iş birliği gibi yönleri destekleyerek özgüven düzeni olumlu etkilemektedir (Pomohaci ve Sopa, 2017). Ancak bu noktada spor ve beden eğitimi ve spor kavramlarının netleşmesi önemlidir. Sportif faaliyetler bir müsabaka ve yarış olarak algılanabilirken, beden eğitimi ve spor temelde bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığının desteklenmesi açısından önemlidir. Dolayısıyla bu anlamda beden eğitimi ve spora eğitim kademelerinin her alanında yeterince yer verilmelidir (Yetim, 2000, Koçak ve Güven, 2018).

Son dönemlerde sporun yukarıda bahsedilen etkilerinin farkına varıldığı, sporun toplumsal refahı ve kültür düzeyini arttırdığı ve bu anlamda sosyal ve kültürel hayatta önem kazandığını ifade etmek mümkündür. Bunun sonucunda kişilerin spora katılım düzeyleri artmış, spor kulüplerinin sayısı artmış ve spor sektörü sosyal ve kültürel yaşamın bir parçası haline gelmiştir (Uzun ve diğerleri, 2013). Bu anlamda sporun her alanında yer alan kişilerin toplumsal sosyalleşmede önemli katkılar sağladığı ifade edilebilir.

Spora katılımın artması ile bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarında iyileşme görülmesinin yanı sıra bu anlamda yeni toplumsal grupların oluşması ve statü kazanması, genel olarak sosyalleşmenin artması söz konusudur (Rusu ve Rusu, 2017). Bu açıdan spor aktiviteleri bireye grup üyesi olma, grup içerisinde rol üstlenme, grup amaçları çerçevesinde hareket etme, paylaşım ve yardımlaşma duygularını besler (Mumcu, 2017). Sporun en

önemli özelliklerinden birisi de din, dil, ırk ve etnik köken fark etmeksizin insanları bir araya getirmesidir (Eser, 2011).

Sonuç

Bilindiği üzere, aile, bireyin sosyalleşmeye başladığı ilk mekân olarak çok önemli bir işleve sahiptir ve spor aile içinde sosyalleşmede oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Bir oyuna katılmak ya da beraber bir müsabaka izlemek olsun, spor, ailelerin on yıllardır kaliteli zaman geçirmelerinin bir yolu olmuştur. Spor etkinlikleri ailelere birlikte vakit geçirmeleri için fırsat sunar ve bu bağlamda spor deneyimi, aile ihtiyaçlarını tatil ya da hafta sonu gezisiyle aynı şekilde karşılamak için bir araç konumuna gelir (Smith ve Stewart, 2007). Üst seviyede spor hayranı olan birisinin ailesini spor deneyimine dâhil etmesi yaygındır. Bu durum kişinin spor ile ilişkisini yüksek seviyede tutarken sosyal ihtiyaçlarını da karşılamasına yardımcı olur

Sosyal topluluğa katılım sağlayan ve sosyal bir etkinlik olan spor sosyalleşmiş olan ve sosyal becerilere sahip olan kişilerin oluşmasında etkili bir araçtır. Modern toplumlarda genelde sporun kolektif bir etkinlik olduğuna dikkat çekilmektedir. Farklı birey topluluklarının bir araya getirilmesini sağlayabilen bu tür etkinlikler bu sayede bireylerin sosyal ilişkilerini geliştirip farklı bireyler ile etkileşim halinde olmalarını, karşılıklı bir şekilde birbirlerinden etkilenmelerini ve etkilemelerini, çeşitli topluluklarda kendini ifade etme yeteneği kazanmasını sağlamaktadır. Bu yönüyle bireyler arası ilişkilerin kurulması, sürdürülebilmesi, pekiştirilmesi ve sosyal bütünleşmenin desteklenmesini sağladığını da söylemek mümkündür (Gezer, 2010). Spor bakımından sosyalleşme, bir insanı spora kazandıran kişi ya da araçları, yani bir bireyin spora katılma şeklini araştırmaktadır. Sporla sosyalleşme spora katılmanın sonuçları üzerinde yoğunlaşır. Sporla sosyalleşme, kişilerin spora katılım şekliyle topluma katılmayı nasıl sağladığını göstermektedir. Sporun takım çalışması, kazanma ve kaybetme (ya da yarışma) adil olma gibi davranışların düzeltilmesinde çok önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir (Snyder ve Spreitzer, 1976).

Spor bireyin; kültürü farklı, inancı farklı, düşüncesi farklı insanlarla karşılıklı etkileşimde bulunmasını ve bu yolla kendi dar dünyasından kurtularak daha geniş çevrelerde yer ediniş sosyalleşebilmesine, olumlu katkılar sunmaktadır. Spor yalnızca sportif aktivitelerde yer alanlarla değil izleyiciler arasında da önemli bir etkileşim aracıdır (Çaha, 2000). Spor seyirciliği, aidiyet duygusu sağlayarak insanın sosyal etkileşim ihtiyacını karşılamaya yardımcı olmaktadır. Çoğu izleyicinin sporu bir sosyal grubun üyesi olarak kullanması, taraftarların gerçekten sosyal etkileşim ihtiyaçlarını karşılamak için sporu

kullandığını göstermektedir (Wann, Ensor ve Bilyeu, 2001). Belki de taraftarları en güçlü şekilde etkileyen spor değil, başkalarıyla kaliteli zaman geçirme ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için ilişkiler kurma fırsatıdır. İnsanlar, arkadaşlarıyla, aileleriyle ve benzeri düşünene bireylerle etkileşime girebilecekleri sosyal bir ortam sağlamasından dolayı spora katılmak için motive olmaktadır (Smith ve Synowka, 2010).

Sporun genel olarak toplumu daha eşit, sosyal olarak uyumlu ve barışçıl kılma gücüne sahip olduğuna dair yaygın bir inanç vardır. Sporun oyunun ötesinde daha geniş sosyal “işlevlere” sahip olduğu fikri elbette yeni değil, aksine spor yoluyla sosyal gelişim uzun bir tarihe sahiptir. Günümüzde sporun sosyal faydaların gerçekleşmesi için bilinçli şekilde tasarlanması gereken bir program olarak görülmesine gittikçe daha çok önem verilmektedir McDonald, Milne ve Hong (2002) spor katılımını etkileyen motivasyon faktörleri üzerine yaptıkları çalışmada fiziksel uygunluk, risk alma, stres azaltma, saldırganlık, katılım, sosyal kolaylaştırma, benlik saygısı, rekabet, başarı, beceri ustalığı, estetik, değer gelişimi ve öz gerçekleştirme olarak 13 neden ortaya koymuşlardır. Burada bahsedilen 13 nedenden birçoğunun bireyin sosyal gelişimine etki ettiği düşünülmektedir. Bu bağlamda birey üzerinde meydana gelen sosyal gelişim zamanla toplumsal boyuta dönüşerek sosyal bütünleşmeye katkı sağlamaktadır.

Kaynakça

- Akkaya, C. (2015). *Kentsel yaşam bağlamında spora yönelen bireylerin sosyo-ekonomik durumları: Antalya'daki spor merkezlerinde sosyolojik bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Antalya.
- Akkaya, C. (2022b). *Spor Ekonomisi*. Yalçın, S. (Ed). Spor Bilimleri Alanında Uluslararası Araştırmalar V. İçinde. Konya: Gazi Eğitim Yayınevi.
- Aksoy, S. (2022a) *Serbest Zaman Faaliyetlerinin Toplumsal Tabakalaşma Açısından Ele Alınması*. Yalçın, S. (Ed). Spor Bilimleri Alanında Uluslararası Araştırmalar V içinde. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Aksoy, S. (2022b). *Toplumsal Cinsiyet Açısından Spor*. Uluç, E.A. (Ed). Sporda Güncel Yaklaşımlar İçinde. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Aksoy, S. (2022c). *Zorbalığın spor seyircileri açısından ele alınması: futbol örneği*. Yalçın, S. (Ed). Spor Bilimleri Alanında Uluslararası Araştırmalar V içinde. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Aydınalp H, (17-19 Nisan 2015). Birlikte yaşama hukukunun sosyolojik temelleri. Kutlu doğum haftası Hz. Peygamber ve birlikte yaşama hukuku sempozyumu. *DİB Yayınları. Mardin*, 91-107.
- Badawi, E. ve Hinds, M. (1986). *A Dictionary of egyptianarabic*. Beirut: LibrairieduLiban
- Bilgiseven, A. K. (1993). *Sağlıklı sanayileşmenin sosyal temelleri*. Sosyoloji Konferansları 24, 1.
- Bogler, R. ve Somech, A. (2002). Motives to study and socialization on tactics among university students. *Journal of Social Psychology*, 142, 233-248.
- Bulut, M. (2008). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Sosyalleşme Düzeyleri ve Örgütsel Adanmışlıklarının Araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elâzığ.
- Carron, A. V.ve Eys, M. A. (2012). *Group dynamics in sport*. Morgantown: Fitness Information Technology.
- Çaha, Ö. (2000). *Spora yaslanarak bir nefes alma*. Ankara: Beta Yayınevi.
- Çakır, V.O. (2014). *Spor Sosyolojisinin Doğuşu. Geleneksel Beden Eğitimi Usul ve Yaklaşımlarında Dönüşüm*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Çınar, S. (2007). *Talcott Parsons ve işlevselci kuram*. Sosyoloji Notları, 3, 35-43.
- Delioeroğlu, H. (1998). *Sosyal Bütünleşme Sürecinde Sosyal Normlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Dever, A. (2015). *Spor Sosyolojisi*. (Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Dönmezer, S. (1982). *Sosyoloji*. 8. Baskı. Ankara, Savaş Yayınları.
- Duman, B. ve Alacahan, O. (2010). Sosyal Kaynaşma. Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences, 15(1).
- Durmaz, M. (2020). *Sosyolojik Bağlamda Fitness Sporunun Beden Algısı Üzerine Etkisi: Bursa Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Munzur Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Tunceli.
- Erkal, M. E. (1996). Sosyal Bütünleşmede Hoşgörünün Yeri. *Erdem*. 8(22), 151-158.
- Ersoy E, 2018. Sosyolojide değerler ve değer araştırmaları. *Journal of International Social Research*, 11, 357-366.
- Eser, M. M. (2011). *Futbolun Sosyal Bütünleşmedeki Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elâzığ.
- Freedman, J. L., Sears, D. O. ve Carlsmith, J. M. (1989). *Sosyal Psikoloji*. (Çev. Dönmez, A.). 1. Baskı. İstanbul: Ara Yayıncılık.
- Gezer, E.D. (2010). *Farklı Spor Branşlarındaki Sporcuların Sosyal Beceri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hacıkeleşoğlu, H. (2016). OF-Çaykara Bölgesi İslâm Âlimlerinin Din Anlayışı: Mehmet Rüştü Âşikkutlu, Hasan Râmi Yavuz ve Mustafa Cansız Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5(9), 64-81.
- Hüntük, D. ve Demirhan, G. (2003). İlköğretim sekizinci sınıf, lise birinci sınıf ve üniversite öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumlarının karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 14(4), 175-184.
- Kaya, E. M. (2020). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Spor İstanbul Çalışanlarının Mutluluk ve Sosyalleşme Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Sakarya.
- Kleinert, J., Ohlert, J., Carron, A., Eys, M., Feltz, D., Linz, L. ve Sulprizio, M. (2012). Group dynamics in sports: An overview and recommendations on diagnostic and intervention. *The Sport Psychologist*, 26(3), 412-434.
- Koçak, Ç. V. ve Güven, Ö. (2018). Voleybol Antrenörü Mesleki Öz Yeterlik Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(2), 162-177.
- Kutbay, Ö. Ç. (2022). *Sporun Sosyal Onay İhtiyacı Üzerine Etkisinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu İzzet Abant Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı, Bolu.
- Küçük, V. ve Koç, H. (2004). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 1-11.

- Martina, L., Bruner, M., Eys, M. ve Spink, K. (2014). The social environment in sport: selected topics. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 7(1), 87-105.
- Matteucci, I. (2017). Sport And Integration In Italian Elementary School: The Sports Class Project. *Ovidius University Annals. Series Physical Education And Sport. Science, Movement And Health*, 17(2), 336-343.
- McDonald, M. A., Milne, G. R ve Hong, J. (2002). Motivational factors for evaluating sport spectator and participant markets. *Sport marketing quarterly*, 11(2).
- Mumcu, H. E. (2017). *Bazı AB ülkelerinde uygulanan engelli spor politikalarının ekonomik, sosyal ve proje bazlı olarak Türkiye ile karşılaştırması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya
- Özdil, M. (2017). Kolektif ve bireysel kimlikler bağlamında sosyal bütünleşme. *Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences* 28, 384-400.
- Pomohaci, M. ve Sopa, I. S. (2017). Extracurricular sport activities and their importance in children socialization and integration process. *Scientific Bulletin*, 22(1), 46-59.
- Rusu, O ve Rusu, D. (2017). Social integration through sport to hearing impaired students. *Sp Soc Int J Ph Ed Sp*, 17 (2), 41-52.
- Sancaktar, C. (2013). *Bütünleşme ve bütünleşme teorileri*. İçinde: Uluslararası ilişkilerde teorik tartışmalar. Edt: Hasret Çomak Caner Sancaktar, İstanbul: Beta Yayınları.
- Sivri, S. (2022). *Üniversite Öğrencilerinin Sportif Sermaye ve Sporun Sosyal Etkisine İlişkin Görüşleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Smith, A. C. ve Stewart, B. (2007). The travelling fan: Understanding the mechanisms of sport fan consumption in a sport tourism setting. *Journal of sport & tourism*, 12(3-4), 155-181.
- Snyder, E. E. ve Spreitzer, E. (1976). Correlates of sport participation among adolescent girls. *Research Quarterly. American Alliance for Health, Physical Education and Recreation*, 47(4), 804-809.
- Şahin, T. ve Coşkun, S. (2009). Sosyal dışlanma ve yoksulluk ilişkisi. *Ankara, Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü*.
- Şanlıtürk, İ. N. (2022). *Uzaktan Eğitim ile Spor Yapan Bireylerin Sosyal Bütünleşme ve Özgüven Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, Konya.

- Şimşek, H. Şimşek, A. S. (2013). Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki lise öğrencilerinde sosyal bütünleşme düzeyi. *Milli Eğitim Dergisi* 43, 73-96.
- Ulseth, A. L. B. (2004). Social integration in modern sport: Commercial fitness centres and voluntary sports clubs. *European sport management quarterly*, 4(2), 95-115.
- Uzun, M., Hazar, M., Döş-Yılmaz, E. ve Kaplan, M. (2013). Kahramanmaraş ilinde yapılan folklorik güreşler ve sosyal hayata etkileri. *Kahramanmaraş Sempozyumu*, 1053-1063.
- Voigt, D. (1998). *Spor sosyolojisi*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Wann, D. L., Ensor, C. L. ve Bilyeu, J. K. (2001). Intrinsic and extrinsic motives for originally following a sport team and team identification. *Perceptual and motor skills*, 93(2), 451-454.
- Yetim, A.A (2015). *Sosyoloji ve Spor*. İstanbul: Morpa Kültür ve Yayınları.
- Yetim, AA. (2000). *Sosyoloji ve spor*. Trabzon, Topkar Matbaacılık.
- Yıldırım, A. (2020). Örgüt teorisinde Parsons'cu işlevselcilik ve gerilim yönetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 51, 153-167.